

Forskningsseminar: Asylbørn i Danmark

Onsdag den 22. april 2009, Migrationsinitiativet på Københavns Universitet

Præsentationer af:

Lisbeth Garly Andersen, projektleder på Institut for Menneskerettigheder

Ph.d. stipendiat Signe Smith Nielsen og

Kathrine Vitus fra Det nationale forskningscenter for Velfærd

Udlændingelovens konsekvenser for afviste asylansøgere

Institut for Menneskerettigheder (IMR) er lige nu ved at færdiggøre en udredning, der blandt andet ser på konsekvenserne af udlændingeloven på de afviste asylansøgere. Disse konsekvenser omfatter indgreb i individers privatliv og familieliv, psykisk pres og frihedsberøvelser. Desuden berøres nogle af de helt basale rettighedsområder (sundhed m.m.).

En mand, der er ramt af reglen om opholds- og meldepligt i Sandholmlejren udtaler:

”Mine børn ved, at jeg er ude af fængslet, og de vil gerne have, at jeg er sammen med dem. De var glade for, at jeg kom ud af fængslet, men kan ikke forstå, at jeg bliver nødt til at være i Sandholm. Det er bedre at sidde i fængsel, for så vil børnene ikke forvente, at jeg kan være sammen med dem.”

Nogle affinder sig med tabet af kontrol over eget liv, mens andre selv gør noget på egen hånd for at undgå kravene. Udredningen viser, at de, der formår at **omgå** opholds- og meldepligten (fx ved at bo sammen med ægtefælle og børn) i mange situationer har **den bedste trivsel**.

Ifølge Lisbeth Andersen var Rigspolitiet selv kommet frem til, at hverken meldepligt eller frihedsberøvelser har ”den ønskede effekt” at folk rejser tilbage til hjemlandet, hvorfor det var nærliggende at spørge sig selv, om det overhovedet er den ønskede effekt.

IMR finder det også problematisk, at der ikke er nogen øvre grænse for, hvor længe folk kan leve i fase 3 / udsendelsesposition. Dette vil blive kommenteret i udredningens anbefalinger, men da den ikke er færdig endnu, kunne Lisbeth Andersen ikke sige så meget om dem.

Det psykiske helbred hos asylsøgende børn

I 2006 var Signe Smith Nielsen med til at lave en undersøgelse af asylbørns psykiske helbred. Børnene havde i gennemsnit opholdt sig i lejrene i 4 år og i gennemsnit flyttet 6 gange. Undersøgelsen der viste, at asylbørn langt hyppigere de danske havde psykiske problemer (58 % viste tegn på psykisk sygdom). Ofte havde de flere symptomer på en gang og 87 % af børnene havde en eller flere symptomer mere end én gang om ugen.

11-16-årige, der havde boet i asyllejre i mere end et år, havde en **30 gange højere risiko** for at udvikle psykisk sygdom.

Traumerne i forbindelse med en flugt opstår ikke kun under, men både før og efter selve flugten. Som ”det andet traume” kan nævnes mangel af kontrol over eget liv, tab af sammenhæng i livet, frygt for hjemsendelse, magtesløshed, depression i nærmiljøet (asylcentret) m.m.

Der er tre former for risikofaktorer: forældrerelaterede, individrelaterede og miljømæssige (de ydre omstændigheder).

Forældrerelaterede faktorer:

- PTSD hos forældre
- moderens depression
- tortur, især moder
- død eller separation fra forældre
- oplevelse af forældres hjælpeløshed

Individrelaterede faktorer:

- antal og varighed af traumatiske begivenheder
- sprogvanskeligheder
- PTSD
- alder

Miljømæssige risikofaktorer:

- længden af ophold
- flytninger (tab af venner, skoleskift, afbrudt skolegang)
- kvaliteten af opholdet i centrene (støj, ændringer, isolation, mange mennesker, sansemæssig overbelastning)
- kulturel isolation
- fattigdom

Beskyttende faktorer er derimod:

- et støttende familiemiljø
- rollemodeller / personer, der støtter barnets copingstrategi
- **forældres omsorgsevne**
- moderens uddannelse
- venskaber
- religion

Der er sparsom viden om de langvarige effekter, men meget tyder på, at symptomerne falder over tid. Børnenes psykiske helbred er i mindre grad prædikeret af oplevelser i hjemlandet end i modtagerlandet, dvs. de kan undgå alvorlige psykiske problemer, hvis der ydes en indsats, der mindsker risikofaktorerne og styrker de beskyttende faktorer. Herunder hører styrkelsen af forældrenes omsorgsevne (i modsætning til den nuværende umyndiggørelse) og større kontrol over eget liv. Ved at støtte forældrene, støtter man børnene.

Konsekvenser af ventetid og centerliv (præsentation af feltarbejde)

Kathrine Vitus belyste nogle eksistentielle kriser hos asylbørn, især forårsaget af tabet af fremtidsperspektiv. Gennem tab af fremtid mister man også sin nutid, fordi fremtidsorienteringen bliver umulig.

Hvis man efter en periode som asylsøgende i Danmark bliver sendt tilbage til hjemlandet (eller et andet sted), er tiden i Danmark ”spildt”, tæller ikke. På samme måde er børnenes tid på centerskolerne spildt, fordi de ikke kan gå op til eksamen og få et bevis på, at de har været der og har lært noget.

Hvem er man uden en fremtid? Ingen? Hvad er berettigelsen for ens væren? At leve uden en fremtid er at se døden lige i øjnene. Asylcentret bliver til et ikke-sted og børnenes liv en ikke-væren.

Børnenes reaktioner er blandt andet:

- rastløshed, uro – evig bevægelse uden retning, springer fra en aktivitet til den næste uden at fuldføre
- træthed – mangel på motivation, engagement, nysgerrighed og glæde ved leg og underholdning
- fortvivlelse og manglende tro på sig selv og egne evner

Det er dybtgående problemer, som ikke kan afhjælpes gennem sjove aktiviteter og Tivoli-ture, da børnene ikke kan bruge dem til noget – de finder ingen glæde i underholdning og det kan man ikke symptombehandle.

Børnene udvikler dog egne overlevelsesstrategier, eksempelvis ved at bruge internettet til at holde kontakten med de venner, de har fået på tidligere asylcentre, eller ved at oprette Arto-profiler, hvor de ikke er centerbørn, men helt almindelige børn.

De tre præsentationer blev kommenteret af Edith Montgomery, forskningschef på Rehabiliterings- og Forskningscentret for Torturofre. Hun sagde bl.a.:

”Der synes ikke til at være noget i asylsystemet, der tager hensyn til barnets tarv, på trods af, at man ved, hvordan det påvirker børnene. De er bagage, der følger med forældrene og ikke selvstændige mennesker. Samtidig siger vi, at vi lever op til kravene i Børnekonventionen.”

Edith Montgomery har i 1990’erne lavet en undersøgelse med asylbørn fra Mellemøsten og har siden fulgt op på den. Resultaterne har vist, at dem, der har klaret sig, ikke har oplevet at blive revet op med rode flere gange og har ikke ventet længe på at komme ud i samfundet.

Post.doc. Anders Steffanson, som ligeledes i 1990’erne havde lavet en undersøgelse med bosniske asylansøgere, kommenterede også præsentationerne. Han påpegede, at der i samfundet lader til at herske en helt misforstået opfattelse af integration og tilbagevenden til hjemlandet som modstridende processer. Dette tilbagevises bl.a. af en undersøgelse af bosniske asylsøgere i Danmark og i Norge; i Norge blev de sluset ud i samfundet hurtigere end i Danmark, og langt flere vendte tilbage til Bosnien-Hercegovina end fra Danmark.

Amila Jašarević
amila.jasarevic@gmail.com

Herefter fulgte en diskussion i lokalet om hvorvidt denne slags forskning nytter noget, når asylpolitik i den grad er blevet til signalpolitik. Signe Smith Nielsen fremhævede pressens rolle som den vej, samfundet kan skubbes i en anden retning. Kathrine Vitus sluttede af med at sige, at det til gengæld var forskernes rolle at afdække beslutningerne og konsekvenserne og vise, af det er *meningen* med asylpolitikken at afholde folk fra at falde til.